

נוגע בעדות שסילק נגיעתו

הרב הלל גפן

- א. מבוא
- ב. מחלוקת הראשונים האם עד שהסתלק כשר
- ג. מדוע נוגע פסול מלהעיד?
1. נוגע פסול שמא הוא משקר
2. נוגע פסול כקרוב
3. נוגע אינו עד
- ד. השלכות לשאלת טעם פסול נוגע
1. עדות על חתימתו של הנוגע
2. פלגינין דיבורא בנוגע
3. עד היודע בעצמו שהוא נוגע בעדות, אך בית הדין אינו יודע
4. כת של שלושה עדים שנמצא אחד מהם נוגע בעדותו
- ה. שיטת הרמב"ן והרשב"א

א. מבוא

כלל ידוע בהלכות עדות הוא, שהעד צריך להיות כשר לעדות בין בשעת העדות בבית הדין ובין בשעת ראיית המעשה. וכך נאמר בברייתא המובאת בגמרא –

היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו, פיקח ונתחרש, פיתח ונסתמא, שפוי ונשתטה – פסול; אבל היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו ומתה בתו, פיקח ונתחרש וחזר ונתפקח, פיתח ונסתמא וחזר ונתפתח, שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה – כשר; זה הכלל: כל שתחלתו או סופו בפסלות – פסול, תחלתו וסופו בכשרות – כשר.¹

מברייתא זו אנו למדים שכלל זה תקף לעניין פסול קורבה ולעניין פסול הגוף. השאלה אשר נבקש לברר בשורות הבאות היא, מהו דינו של עד שבשעה שראה את המעשה היה נוגע בעדות, ובשעת מסירת העדות בבית הדין הוא כבר סילק נגיעתו.

שאלה זו נדונה בדברי הראשונים על הגמרא הבאה –

בני עיר שנגנב ספר תורה שלהן – אין דנין בדייני אותה העיר, ואין מביאין ראייה מאנשי אותה העיר; ואם איתא, ליסלקו בי תרי מינייהו ולידיינו! שאני ס"ת, דלשמיעה קאי.²

* הרב הלל גפן, ר"מ במכון 'משפטי ארץ' ובישיבה הגבוהה 'בית אל'.

1. בבא בתרא קכח, א.

2. שם מג, א.

בגמרא נאמר שדיינים ועדים שיש להם נגיעה ממונית לנושא הנדון, יכולים להסתלק, כלומר, לוותר על זכות הממון שיש להם בנושא הנדון, ואז יהיו כשרים לדון ולהעיד. על כך הקשו התוספות שם –

וא"ת, והא בעינן תחילתו וסופו בכשרות והכא הוי תחילה בפסול והוי כמו קרוב ונתרחק!³

הראשונים תירצו קושייה זו בכמה דרכים:

- א. דווקא בדיינים מועיל סילוק, אבל בעדים אינו מועיל.⁴
- ב. גם עדים שהסתלקו מנגיעתם – כשרים, את קושיית התוספות תירצו בכמה דרכים:
 1. בפסול הגוף או פסול קורבה דרוש שהעד יהיה תחילתו וסופו בכשרות, אבל פסול נוגע הוא משום 'חשש משקר', וכאשר הסתלק מנגיעתו העדות כשרה.⁵
 2. כאשר אדם נוגע הוא אינו 'עד' כלל, אלא בגדר 'בעל דבר', ורק לאחר שנסתלק חל עליו שם 'עד', והרי אז הוא כבר כשר ונמצא שתחילתו בכשרות.⁶
 3. לאחר שנסתלק הוא מעיד רק עבור אלה שמאז ומעולם הוא היה כשר להעיד עבורם.⁷

להלן נעמוד על התירוצים השונים ועל ההשלכות הנובעות מהם.

ב. מחלוקת הראשונים האם עד שהסתלק כשר

כאמור לעיל, נחלקו ראשונים האם עד שהסתלק כשר. הסוברים שעד שהסתלק פסול הסתמכו על לשון הגמרא "ליסלקו בי תרי ולידינוה", כלומר שקושיית הגמרא היא: מדוע אין דנים בדייני אותה העיר, הרי הדיינים יכולים לסלק עצמם ולא יהיו נוגעים בדבר. אבל לגבי העדים לא הייתה לגמרא קושייה, כיוון שגם לאחר הסילוק העדים פסולים משום שתחילתם הייתה בפסול. הסברה להבחין בין עדים לבין דיינים היא, שהקשר בין הדיין לבין נושא הדיון מתחיל בשעת תחילת הדין, ואילו העד קשור לעדות כבר משעת ראיית המעשה שעליו הוא מעיד.

על תירוץ זה הקשו תוספות⁸ מהמשנה האומרת –

כל הכשר לדון כשר להעיד.⁹

3. תוספות בבא בתרא מג, א ד"ה ליסלקו. קושייה זו מובאת גם בראשונים האחרים בסוגיה שם.
4. תוספות נדה נ, א ד"ה ורבי מאיר היא, ש"ך חו"מ לו, לב, בשם רבנו ברוך.
5. רשב"א בבא בתרא מג, א ד"ה ואמאי, בשם הראב"ד.
6. רמב"ן בבא בתרא מג, א ד"ה ואמאי בשם רבוותא, רשב"א שם בשם לשון אחר.
7. חידושי הרמב"ן בבא בתרא מג, א ד"ה ואמאי, וכן הביא בחידושי הרשב"א בשמו.
8. נדה נ, א ד"ה ורבי מאיר.
9. משנה נדה ו, ד.

והרי לפי תירוץ זה, הנוגע שנסתלק פסול מלהעיד, למרות שהוא כשר לדון. תוספות תירצו שהמשנה מדברת על פסולים השייכים להבא, כלומר כל הכשר לדון להבא כשר להעיד על מה שיראה מכאן ולהבא.

קושייה נוספת הובאה בש"ך¹⁰ על שיטה זו מסוגיית הגמרא העוסקת בדינו של שמואל שקבע ש"שותפים מעידים זה לזה"¹¹. על דין זה הקשתה הגמרא: "ואמאי, נוגעים בעדותם הם"¹²? מחמת קושייה זו, הוסבר שדין המשנה עוסק בשותף שנסתלק מן השותפות. משמע, שהעובדה שמלכתחילה, בעת שנעשה עד היה הוא פסול, כנוגע, אין בה כדי להכשיל את עדותו בפני בית הדין, לאחר שסילק נגיעתו.

הש"ך דחה קושייה זו, ואומר שכוונת הגמרא היא, ששותף יכול להעיד על מה שראה לאחר שנסתלק. לדברי הש"ך, כך יש לדייק גם מכך שבעלי התוספות לא הקשו את קושייתם בתחילת הסוגיה, אלא לאחר מכן, במסגרת הדיון בברייתא על ספר תורה שנגנב, שם ברור שהסילוק בא לאחר מעשה הגניבה.

שיטת ר"י¹³ ועמו רוב הראשונים, היא שהנוגע שסילק נגיעתו כשר לעדות, לשיטתם, הם מבארים את הגמרא שהובאה לעיל כך: "ליסלקו בי תרי" – העדים יסלקו עצמם, "ולידיינוה" – כדי שהדיינים יוכלו לדון. שיטות אלה מסתמכות על לשון שאלת הגמרא – "ליסלקו בי תרי", שממנה משמע שמדובר בעדים, שהרי לדין יש צורך בשלושה.

השולחן ערוך פסק –

בני העיר שבא מערער לערער עליהם... אין אחד מבני העיר מעיד בדבר זה ולא דן

עד שיסתלק עצמו בקניין גמור.¹⁴

מדבריו משמע, שסילוק הנגיעה יכשיר את העדות.

הש"ך¹⁵ הוכיח שראשונים רבים סוברים, בשונה מפסק השולחן ערוך, שסילוק הנגיעה אינו יכול להכשיר את העדות. לכן הוא מסיק, שהמוחזק יכול לטעון 'קים לי כשיטה זו', ולפסול את עדי התובע אם הייתה להם נגיעה, אף שסילקו נגיעתם.

ג. מדוע נוגע פסול מלהעיד?

הראשונים שסוברים שעד שהסתלק כשר להעיד מתרצים את הקושייה מדין "תחילתו בפסלות" בדרכים שונות, שמתוכן ניתן ללמוד מדוע נוגע פסול להעיד.

10. ש"ך חו"מ לו, לב.

11. בבא בתרא מב,ב.

12. שם.

13. תוספות בבא בתרא מג,א ד"ה וליסלקו.

14. שולחן ערוך חו"מ לו, יח.

15. ש"ך חו"מ לו, לב.

התוספות כתבו –

ואומר ר"י דלא שייך תחילתו בפסלות הכא, כיון שאין פסלות תלוי בגוף אלא בממון.¹⁶
מילים אלו סתומות הן, וניתנות להתפרש במספר אופנים.

1. נוגע פסול שמא הוא משקר

הרשב"א¹⁷ כתב בשם הראב"ד, שהנוגע בעדות פסול משום שיש לנו חשש שהוא משקר. לכן, לאחר סילק נגיעתו הסתלק החשש, ומשום כך עדותו כשרה. ניתן להסביר על פי דבריו את דברי ר"י: בניגוד לפסולים אחרים, קרבה למשל, נוגע פסול בגלל חשש שמא ישקר עבור ממון. לכן, נוגע שהסתלק כשר, כיון שאין חשש שישקר, בשעה שבפסולים אחרים צריך תחילתו וסופו בכשרות.

כך סוברים הסמ"ע¹⁸ והש"ך¹⁹ שמוכיחים את שיטתם מכך שנוגע פסול מלהעיד דווקא כאשר לעדותו יש השלכה לטובתו, אבל אם יש לה השלכה לחובתו אין עדותו נפסלת, בניגוד לעד קרוב שפסול להעיד גם לחובת קרובו.

2. נוגע פסול בקרוב

חלק מהראשונים והאחרונים סברו שנוגע פסול כשם שקרוב פסול. לגבי הכלל "אדם קרוב אצל עצמו". כתב רש"י –

על עדות עצמו אינו נעשה רשע, שהרי תורה פסלה קרוב לעדות.²⁰

כלומר, עדות אדם בדבר הנוגע לעצמו נפסלת בדיוק כמו עדות של אדם לאחיו או לקרוב אחר.

היטיב לבטא רעיון זה בעל העיר שושן באמרו –

ולא משום דחשדינן ליה, אלא משום דאדם קרוב אצל עצמו.²¹

לפי פירוש זה מובנת טענתם של הסמ"ע והש"ך שהובאה לעיל, שיש להחיל על הנוגע את כללי הפסלות של עד קרוב, ולפוסלו גם כאשר העדות היא לחובתו.

גם המהר"ם מלובלין²² דחה את סברת 'חשש משקר' מכוח סוגיית הגמרא בעניין 'המוכר שדה לחברו שלא באחריות'. לפי דברי שמואל, אם התעורר סכסוך בין הקונה לנושה של

16. תוספות בבא בתרא מג, א ד"ה וליסלקו.

17. חידושי הרשב"א בבא בתרא מג, א ד"ה וליסלקו.

18. סמ"ע חו"מ לו, א.

19. ש"ך חו"מ לו, א.

20. רש"י סנהדרין ט, ב ד"ה ורבא אמר.

21. מכות ו, א.

22. חידושי המהר"ם בבא בתרא מד, א ד"ה כדרבין.

המוכר, אין המוכר רשאי להעיד לטובת הנושה שהוא אכן היה חייב לו כסף, ושהקרקע משועבדת לחוב זה. הסיבה לכך היא, שלמוכר יש אינטרס שלא ייחשב בעיני הנושה כ"לווה רשע ולא ישלם".

אולם, על הסבר זה קשה, כיצד ייתכן שמשום רצונו שלא להיחשב כרשע בעיני הנושה, יעשה המוכר מעשה רשע גדול יותר, ויעיד עדות שקר? מכוח קושייה זו מסיק המהר"ם, שאין אנו חושדים בנוגע שיעיד עדות שקר. אך למרות זאת, היות ויש לנוגע אינטרס להעיד כפי שהעיד, אין לקבל את עדותו. במילים אחרות: הנגיעה מכניסה את העד למעגל הדיון, ובכך, הופכת את עדותו לעדות על עצמו.

3. נוגע אינו עד

ראשונים אחרים²³ פירשו שעדות אדם על עצמו אינה פסולה מכוח קרבתו אל עצמו, אלא שעדות אדם על עצמו אינה מוגדרת כעדות כלל. אמנם, בית הדין מקבל עדותו של אדם לחובת עצמו, אך זאת מכוח חידוש מיוחד של התורה, ש"הודאת בעל דין כמאה עדים דמי". לפי עיקרון זה ניתן גם לפרש את הסוגיה שבה דנו לעיל. בני העיר שראו את גנבת ספר התורה שלהם אינם בגדר עדים כלל, ורק לאחר שסילקו נגיעתם חל עליהם שם עדים, והרי אז הם כבר כשרים ונמצא שתחילתם בכשרות.

ד. השלכות לשאלת טעם פסול נוגע

למחלוקת זו, בדבר הטעם לפסלותו של הנוגע בעדותו יש השלכות שונות.

1. עדות על חתימתו של הנוגע

הגמרא מביאה ברייתא –

היה יודע לו עדות בשטר עד שלא נעשה גולן, ונעשה גולן – הוא אינו מעיד על כתב ידו, אבל אחרים מעידין.²⁴

הגמרא מסבירה שמדובר באופן שהחזק כתב ידו בבית דין לפני שנעשה גולן, ומשום כך אין חשש שלאחר שנעשה גולן חתם בשקר על השטר והקדים את זמנו לזמן שטרם שנעשה גולן. לעומת זאת, את המשך הברייתא –

היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו, ונעשה חתנו – הוא אינו מעיד על כתב ידו, אבל אחרים מעידין,

העמיד רב נחמן אפילו באופן שלא החזק כתב ידו בבית דין. הגמרא מסבירה דין זה בכך שהקרוב אינו חשוד להעיד שקר, ופסלותו נובעת מגזירת הכתוב. בלשון הגמרא –

23. חידושי הרמב"ן בבא בתרא מג, א ד"ה ואמאי, בשם רבוותא; חידושי הרשב"א בלשון אחר ד"ה ואמאי ליסתלקו.

24. בבא בתרא קנט, א.

גזירת מלך היא דאיהו לא מהימן ואחריני מהימני, ולא משום דמשקר! דאי לא תימא הכי – משה ואהרן לחותנם משום דלא מהימני הוא? אלא גזירת מלך הוא שלא יעידו להם, ה"נ גזירת מלך הוא שלא יעיד על כתב ידו לחותנו.

לפי זה, כותב נתיבות המשפט,²⁵ יש לדון בדין העדות על כתב ידו של הנוגע בעדות, כאשר בעת כתיבת השטר לא היה נוגע, אך נעשה נוגע לאחר מכן, כאשר התעורר הצורך בקיום כתב היד. לשיטת הסמ"ע והש"ך, היות ואנו חוששים שמא הנוגע ישקר מחמת נגיעתו, יש לדמות את דינו לדין הגולן ולחשוש שמא הוא שיקר כאשר חתם, ומשום כך אין להכשיר את חתימתו אפילו אם אחרים מעידים עליה, אלא אם הוחזק כתב ידו בבית דין לפני שנעשה נוגע. אבל לדעת הסוברים שפסולותו של הנוגע מקורה בפסולותו של קרוב, יש לקבוע, כפי שנקבע לגבי קרוב, שניתן להכשיר את השטר בהסתמך על עדות אחרים על כתב ידו של הנוגע.

2. פלגינן דיבורא בנוגע

בגמרא מסופר –

בר ביניתוס אסהידו ביה תרי סהדי, חד אמר: קמי דידי אוזיף בריביתא, וחד אמר: לדידי אוזפי בריביתא. פסליה רבא לבר ביניתוס.

והא רבא הוא דאמר: לזה ברבית פסול לעדות, והוה ליה רשע, והתורה אמרה אל תשת רשע עד!

רבא לטעמיה, דאמר רבא: אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע.²⁶

בגמרא זו ישנו קושי. הרי העד שמעיד שבר ביניתוס הלווה לו בריבית הוא נוגע בדבר, שהרי הוא ירצה את מעות הריבית בחזרה.²⁷ על כך משיב המרדכי בשם הראב"ה,²⁸ שמדובר במקרה שהעד מעיד על כך שבר ביניתוס הלווה בריבית, אך לא על כך שהריבית אכן שולמה, וגם הלווה אינו טוען ששילם. ממילא הוא אינו נוגע, כיוון שהלווה אינו תובע את מעות הריבית.

הריב"ש²⁹ חולק על המרדכי ואומר שגם אם לדבריו של העד הוא שילם את הריבית עדותו אינה נפסלת, כיוון שבמקרה כזה היינו מחילים את הדין של 'פלגינן דיבורא', כלומר היינו מחלקים את דברי העד, והיינו מתחשבים בדבריו רק בחלקים שאינם נוגעים לעצמו. לפי זה גם עד שהעיד "פלוגי גזל אותי" יהיה נאמן לפסול את הגולן, כי 'פלגינן דיבורא', ומקבלים את עדותו על פלוני על זולתו ואין מקבלים את דבריו שהוא הנגזל, כיוון שלעניין זה הוא נחשב נוגע בדבר.

25. נתיבות המשפט לו ביאורים א.

26. סנהדרין כה, א.

27. שכן מי ששילם ריבית שלא כדין זכאי לתבוע את כספו בחזרה, כפי שנפסק בשולחן ערוך יו"ד קסא, ה.

28. מרדכי סנהדרין תרצג.

29. שו"ת הריב"ש שלט.

הש"ך³⁰ חולק על הריב"ש, וטוען שאי אפשר לקבל את עדותו של הנגזל כלל, גם לא את החלק שאינו נוגע אליו, כיוון שהוא חשוד לשקר כדי שיחייבו את פלוני להשיב לו את מה שהוא טוען שפלוני גזל ממנו. הדברים מתאימים כמובן לשיטתו של הש"ך שפסלותו של הנוגע נובעת מהפגם במהימנות העדות.

3. עד היודע בעצמו שהוא נוגע בעדות, אך בית הדין אינו יודע

הרב יאיר בכרך³¹ הסתפק כיצד ינהג עד שאין בית הדין יודע על פסלותו. בספר אורים ותומים³² מחלק בין הסוגים השונים של פסולי העדות: אם הוא פסול מחמת קורבה אסור לו להעיד, או שיאמר לבית הדין 'קרוב אני'. לעומת זאת, אם הפסול הוא מחמת עבירה רשאי להעיד.

הוא מנמק את דבריו בשני אופנים: הראשון הוא שאין אדם משים עצמו רשע, כלומר, בית הדין אינו מקבל עדות מרשיעה של אדם על עצמו, ולכן גם אם יאמר לבית הדין שהוא רשע, בית הדין לא יאמין לו, ויקבל את עדותו. הנימוק השני הוא, שסיבת הפסול של רשע לעדות היא מצד שנאמנותו עורערה, והוא חשוד לשקר, אך מי שיודע בעצמו שעדותו אמת יכול להעיד למרות שהוא רשע.

מוסיף האורים ותומים שלפי נימוק זה גם הפסול מחמת נגיעה יכול להעיד, כאשר בית הדין אינו יודע שהוא נוגע, כיוון שגם פסלות הנוגע נובעת מהחשש שהוא משקר, ואם כן, כאן הרי הוא יודע בעצמו שעדותו אמת.

לכאורה, לפי השיטות הסוברות שסיבת הפסול של הנוגע אינה מפני הפגיעה בנאמנותו אלא מדין "אדם קרוב אצל עצמו", ייאסר עליו להעיד, כדין קרוב.³³

4. כת של שלושה עדים שנמצא אחד מהם נוגע בעדותו

בשולחן ערוך נפסק –

עדים רבים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול – עדותן בטילה.³⁴

מה הדין כאשר פסלותו של העד נובעת מהיותו נוגע בעדות? בספר התרומות³⁵ כתב שעדות כולם בטלה, כדין כל כת עדים שנמצא אחד מהם קרוב או פסול. אך לעומתו כתב

30. ש"ך חו"מ לד, כח.

31. שו"ת חוות יאיר השמטות בסוף הספר, מובא בפתחי תשובה חו"מ לד, א.

32. אורים ותומים כח אורים ג.

33. ואכן בנתיבות המשפט (כח, חידושים א) כתב שעד היודע שיש לו נגיעה לא יעיד, אך הוא לא נימק זאת בכך שהוא דומה לקרוב (ועיין נתיבות המשפט ביאורים לו, א שלשיטתו הנוגע פסול משום החשש שמא ישקר). במקום זאת הוא דימה את הדבר למובא בגמרא בשבועות (לא, א) המובאת בש"ך (חו"מ עה, ג). לכאורה כוונתו היא לגמרא האומרת "מנין לשלשה שנושין מנה באחד, שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים כדי שיוציאו מנה ויחלוקו? ת"ל: 'מדבר שקר תרחק', כלומר, אסור להשתמש בתכסיסים בדין, אפילו על מנת להגיע לתוצאה אמיתית.

34. שולחן ערוך חו"מ לו, א. מקורו ממשנה מכות א, ח.

הריב"ש³⁶ שבמקרה כזה תתקיים העדות על ידי שאר העדים. לכאורה, ניתן לומר שמחלוקת זו תלויה באותה חקירה, שכן ראינו לעיל ששיטתו של הריב"ש היא שעדותו של אדם לגבי עצמו אינה נחשבת עדות כלל. לפי זה כאשר באה כת של שלושה עדים ומתוכם נמצא אחד נוגע בדבר, הוא אינו נחשב עד, והעדות תתקיים בשאר.

המשנה למלך³⁷ הסכים לדברי הריב"ש, והשווה מקרה זה לסוגיית הגמרא הבאה –

אמר ליה רב פפא לאביי: אלא מעתה, הרוג יצילו! כשהרגו מאחוריו. נרבע יצילו! כשרבעו מאחוריו. הורג ורובע יצילו! אישתיק. כי אתא לקמיה דרבא, אמר ליה: "יקום דבר" (דברים יט, טו), במקיימי דבר הכתוב מדבר.³⁸

כלומר, לא ניתן לפסול כת של עדים בשל נוכחותם של הרוצח והנרצח שהם בעלי הדבר, כיוון שדין זה הוא רק ב'מקיימי הדבר' – כלומר, בעדים. כמו כן, נוגע אינו נחשב לעד פסול, אלא לבעל דבר שאינו נחשב לחלק מכת העדים, ואינו פוסל את העדים האחרים כאשר הצטרף איתם.

ה. שיטת הרמב"ן והרשב"א

הרמב"ן והרשב"א מסכימים לשיטה האומרת שהנוגע בעדות אינו נחשב עד כלל, אך טוענים שעל הקושייה מהכלל של 'תחילתו וסופו בכשרות' יש לענות באופן אחר –

לפיכך נראה לי שלא נאמר תחלתו בפסלות אלא במי שהיה קרוב ונתרחק או פסול הגוף אחר, שהרי זה מעיד למי שהיה קרובו בשעת ראייה. אבל כאן שעכשיו נסתלק מממון זה, אין זה מעיד לקרובו ולא למי שהיה קרובו בשעת ראייה, שהרי ממון אחרים הוא ולא שלו, ולאחרים הוא מעיד.³⁹

הנמוקי יוסף הסביר את סברתם וכתב –

ונראה לי שהרב ז"ל סובר דלא אזלינן אלא בתר גברא משום דמסהיד לו מסהיד ולצורך האיש ההוא מעיד, שהרי אינו מעיד לצורך הממון עצמו, אלא כל היכא שלא נסתלק שלו על עצמו מעיד, ואם נסתלק ממנו לאחרים הוא מעיד, דלא שייך גבי ממון למימר שיהיה בו פסול עדות, שלעולם יש לו לממון בעלים, הלכך כשנסתלק מממון לגבי אדם שהממון שלו כשר הוא לו וכן לגבי הממון לא שייך בו פסול.⁴⁰

35. ספר תרומות נא, ד, ט.

36. שו"ת הריב"ש קסח ד"ה ומה; קצה ד"ה ומה.

37. משנה למלך עדות ה, ג.

38. מכות ו, א.

39. חידושי הרמב"ן בבא בתרא מג, א ד"ה ואמאי; וכן הביא בחידושי הרשב"א בבא בתרא מג, א ד"ה ואמאי בשמו.

40. נמוקי יוסף בבא בתרא כג, א בדפי הרי"ף ד"ה ואמאי ליסלקו בי תרי מינייהו.

כלומר, העדות אינה נחשבת כמתייחסת לממון אלא לבעל הממון. ולכן אם בשעת מסירת העדות בבית דין העד אינו בעל הממון ואין לו נגיעה לממון, עדותו מתייחסת לבעלי הממון הנוכחיים בלבד, וכלפיהם הייתה גם תחילתו בכשרות.

הנפקותא של סברה זו היא במקרה של מי שהיה יודע עדות לקרובו, ואותו קרוב נסתלק מהממון. לפי הסברה הקודמת, שהנוגע אינו נחשב עד כלל אלא בעל דבר, במצב זה יתקיים החיסרון של "תחילתו בפסול", כיון שבשעת ראיית המעשה הייתה העדות עבור קרובו, ועל כן היא הייתה בגדר עדות פסולה (בניגוד לעדות הנוגעת לעד עצמו, שהיא אינה בגדר עדות כלל). אולם לפי סברת הרמב"ן אנו צריכים לבדוק בראשונה עבור מי העד מעיד עכשיו, ואז לבדוק האם בשעת ראייה הוא היה פסול עבורו, וכיוון שהקרוב נסתלק כבר מהממון – אין כאן אפילו תחילתו בפסול.⁴¹

מצאנו נפקותא נוספת לשיטה זו: שכיב מרע מסר צוואה לפני מותו, בפני עדים שהם קרובים לו אך רחוקים מבניו. הרא"ש⁴² מביא את דעת הגאון שעדות זו כשרה, וחלק עליו, כיוון שבשעת ראיית העדות, העדים היו פסולים משום קרבתם למוסר הצוואה.

השולחן ערוך הביא את מחלוקתם –

שכיב מרע שציווה בפני עדים הקרובים לו ורחוקים מבניו, אין הצוואה כלום, כיוון שהיו קרובים בשעה שנמסר להם העדות. ויש מי שמכשיר.⁴³

הסביר שם קצות החושן⁴⁴ שלפי שיטת הרא"ש עדים אלה תחילתם בפסול כיוון שבשעת הצוואה הם היו קרוביו של בעל הממון. אבל לפי שיטת הרמב"ן עדים אלה מעידים עבור בניו של הנפטר, כיוון שכרגע העדות נוגעת רק אליהם, ומעולם הם לא היו קרובים שלהם.

41. נפקותא זו מובאת בחידושי הרמב"ן ובחידושי הרשב"א שם.

42. פסקי הרא"ש סנהדרין ג, כא.

43. שולחן ערוך חו"מ לו, יד.

44. קצות החושן לג, ג.